

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПРУШЕННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

С.О. КІДАЛОВ, кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: KidalovS77@gmail.com,

В.М. СНИЖНА, юрисконсульт, Фінансова компанія «Еліт Фінанс»
E-mail: Isnizhna@gmail.com

Анотація. У науковій роботі проводиться дослідження особливостей адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері охорони навколишнього природного середовища. Досліджуються питання, сутності, особливостей та видів заходів адміністративного примусу в галузі охорони природи, система та види адміністративних стягнень, причини й умови здійснення правопорушень у сфері екології. Також, у науковій статті робиться спроба проаналізувати основні механізми попередження адміністративних правопорушень у цій сфері та на основі цього аналізу, автори надають власні висновки, щодо удосконалення адміністративно-правового механізму охорони навколишнього природного середовища.

Ключові слова: адміністративні правопорушення, охорона навколишнього природного середовища, адміністративно-правовий механізм, склад адміністративних правопорушень, адміністративний примус, адміністративно-правові заходи

Актуальність.

Природа має глобальне економічне, промислове і соціальне значення. Сьогодні, на жаль, в Україні існують глобальні проблеми пов'язані з екологією. Екологічний стан показує тенденцію до занепаду. Це знайшло відображення у великих змінах клімату, відсутності чистої питної води, забрудненні атмосферного повітря, ґрунтів, рослинності й навколишнього середовища в цілому. Через те є привід стверджувати, що проблема взаємодії людини і природи стала останнім ча-

сом однією з найбільш обговорюваних і залучає додаткову особливу актуальність та інтерес серед науковців.

Говорячи про важливість поняття екологічної безпеки у сфері адміністративно-правових відносин, слід зазначити, що екологічна безпека є родовим об'єктом адміністративних правопорушень, що посягають на довкілля.

Суспільні відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища зарекомендували себе як одні із виключно важливих складових суспільних відносин. Вони виникають між людьми та природним се-

редовищем. Спеціальними об'єктами екологічних правопорушень виступають: вода, земля, повітря і т.д.

Відповідальність за адміністративні правопорушення у сфері охорони навколишнього природного середовища є необхідною частиною правового забезпечення доцільного використання природних ресурсів, відновлення екологічних об'єктів та охорони навколишнього середовища. Становлення законодавства в даній сфері розвивається завдяки визначення кола незаконних дій, які посягають на порядок використання природних ресурсів, а також суб'єктів правопорушень, встановлення відповідальності за їх вчинення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Дослідженню цього питання були присвячені праці багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, серед яких: І.В. Арістова, Ю.П. Битяк, В.В. Галунько, Л.О. Головка, Л.П. Коваленко, Т.О. Коломоець, В.І. Курило, І.А. Куян, В.В. Ладиченко та ін.

Метою наукової статті є комплексний науковий аналіз правових засобів, встановлених адміністративних законодавством у сфері охорони навколишнього природного середовища їх теоретичних і практичних проблем при застосуванні до правопорушника.

Результати.

Поняття екологічного адміністративного правопорушення розкривається через його складові елементи: об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єкт, суб'єктивну сторону. Першим визначеним елементом юридичного складу адміністративного правопорушення є

об'єкт. Під об'єктом адміністративного правопорушення, ми розуміємо, суспільні відносини у сфері державного управління, що врегульовані нормами адміністративного права й охороняються заходами адміністративної відповідальності. Об'єкт правопорушення поділяють на загальний (уся сукупність суспільних відносин, що охороняється правом), родовий (сукупність однорідних суспільних відносин) та безпосередній (конкретні суспільні відносини, яким спричиняється шкода певним правопорушенням) (Алфьоров, 2011: 2).

Загальним об'єктом екологічних правопорушень є визначений і закріплений законом екологічний правопорядок. Його основу становить суспільне ставлення до раціонального природокористування і охорони навколишнього природного середовища (Заржицький, 2012: 99).

Родовим об'єктом адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища, вважаємо, варто розглядати екологічну безпеку. Безпосереднім об'єктом виступає безпечний для життя та здоров'я людини стан. Об'єктивна сторона складу адміністративного правопорушення – це система передбачених адміністративно-правовою нормою ознак, що характеризують зовнішню сторону правопорушення. Її складовими є: власне протиправне діяння – дія чи бездіяльність; шкідливі наслідки діяння, причинний зв'язок між протиправним діянням і шкідливими наслідками, що наступили; час, місце, умови, способи та засоби вчинення правопорушення. Складовими елементами об'єктивної сторони екологічного правопорушення є: протиправність поведінки (погіршення або невиконання вимог екологічного зако-

нодавства); заподіяння або наявність реальної загрози завдання екологічної шкоди чи порушення законних прав суб'єктів екологічного права; причинно-наслідковий зв'язок між протиправною поведінкою особи і заподіяною шкодою (Костицький, 2003).

Варто зазначити, що обов'язковою ознакою об'єктивної сторони матеріальних складів правопорушень, у тому числі й адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища, є настання небезпечних наслідків, для формального складу настання таких наслідків не передбачено.

Суб'єкт – це деліктоздатна фізична чи юридична особа, яка здійснила адміністративне правопорушення. Відповідно до положень КУпАП суб'єктом адміністративної відповідальності є осудна фізична особа віком 16 років. Щодо юридичних осіб, то за загальним правилом вони не є суб'єктами адміністративної відповідальності. Однак на законодавчому рівні встановлено адміністративну відповідальність і юридичних осіб. Інтенсивний розвиток цього виду відповідальності розпочався після здобуття Україною незалежності і був зумовлений процесами зростання підприємництва та становлення ринкової економіки, які призвели до утворення значної кількості юридичних осіб, заснованих на приватній формі власності. Також суб'єктами можуть бути об'єднання громадян.

Головними ознаками фізичної особи-суб'єкта адміністративної відповідальності є вік, осудність, індивідуальні характеристики (службовий, професійний статус), статус громадянства, приналежність до несення служби, на яку поширюється дія дисциплінарних статутів, наявність

статусу народного депутата України. Посадові особи несуть відповідальність за вчинення правопорушень у сфері екологічної безпеки, якщо контроль за додержанням відповідних правил та їх виконання входить до їх службових обов'язків.

Суб'єктивна сторона адміністративного проступку в сфері екологічної безпеки – це сукупність ознак, які характеризують суб'єктивне (психічне) ставлення особи до вчиненого нею протиправного діяння та його негативних наслідків, а саме вина, мотив і мета правопорушення. Обов'язковою серед них є вина – безпосередній вплив психічного ставлення до вчиненої суспільно небезпечної дії (бездіяльності) та її негативних наслідків (Галунько, 2015: 272).

Характерними ознаками суб'єктивної сторони є: вина, мотив та мета вчинення правопорушення. Виною є психічне ставлення особи до вчиненого нею суспільно шкідливого діяння та його наслідків, яке виявляється у формі умислу або необережності. Визначення даних форм міститься у ст.ст. 10 і 11 КУпАП. Умисел має місце, коли суб'єкт, який його вчинив, усвідомлює протиправний характер своєї дії або бездіяльності, передбачає і бажає настання шкідливих наслідків. В свою чергу умисел може бути прямим – порушник свідомо передбачає і бажає настання шкідливих наслідків, або непрямим – передбачає настання наслідків і свідомо їх допускає. Наприклад, у формі умислу вчиняються засмічення лісів відходами (ст. 72 КУпАП), змішування чи захоронення відходів, для утилізації яких в Україні існує відповідна технологія, без спеціального дозволу (ст. 82-4 КУпАП).

Адміністративне правопорушення визнається вчиненим через не-

обережність, коли суб'єкт, який його вчинив, передбачав можливість настання шкідливих наслідків своєї протиправної дії чи бездіяльності, але легковажно розраховував на їх відвернення або не передбачав можливості настання таких наслідків, хоч повинен був і міг їх передбачити.

Оскільки екологічні адміністративні правопорушення є досить різноманітними, науковці неодноразово здійснювали їх класифікацію за різними критеріями. Найпоширенішим із них є критерій класифікації за об'єктом посягання.

Варто зауважити, що окрему групу адміністративних правопорушень складають правопорушення, що стосуються права власності на природні ресурси, зокрема: порушення права державної власності на надра (ст. 47 КУпАП); порушення права державної власності на води (ст. 48 КУпАП); порушення права державної власності на ліси (ст. 49 КУпАП); порушення права державної власності на тваринний світ (ст. 50 КУпАП); самовільне зайняття земельної ділянки (ст. 53-1 КУпАП).

Наявність зазначеної групи адміністративних правопорушень та встановлення санкцій за їх вчинення обумовлюється тим, що природні ресурси України є власністю народу України, а від імені народу України права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування у межах, визначених Конституцією України та законодавством (ст. 4 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»).

Також серед адміністративних екологічних правопорушень слід виділити ті, що порушують екологічні права громадян. Так, у відповідності до ст. 9 Закону України «Про охорону навколишнього природного середо-

вища» одним із основних екологічних прав громадян є право на вільний доступ до інформації про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація) та вільне отримання, використання, поширення та зберігання такої інформації, за винятком обмежень, встановлених законом. Відмова від надання чи несвоєчасне надання за запитами повної та достовірної екологічної інформації, передбаченої законодавством, тягне за собою накладення штрафу на службових чи посадових осіб (ст. 91-4 КУпАП) (Оверковська, 2020: 252).

За цим же критерієм інші науковці групують правопорушення на такі групи: 1 – псування і забруднення сільськогосподарських та інших земель; 2 – неналежне використання водних ресурсів; 3 – про ліси і землі лісового фонду; 4 – про рослинний і тваринний світ; 5 – пов'язанні з охороною атмосферного повітря; 6 – надр (Завальний, 2005: 385).

І.А. Куян здійснила класифікацію екологічних правопорушень за змістом цінності (блага), що охороняється нормами екологічного права та адміністративними стягненнями; за компонентом довкілля, який використовується чи піддається протиправному негативному впливу; за джерелом негативного впливу, видом діяльності чи речовиною, що використовується в процесі такої діяльності та є потенційно небезпечною для довкілля. За допомогою цих критеріїв вона виділяє: групу екологічних адміністративних правопорушень, що посягають на екологічну безпеку; групу екологічних прав громадян; групу екологічних правопорушень, що порушують вимоги щодо охорони та використання компонентів довкілля (природних ресурсів, об'єктів, екосистем).

За особливістю виникнення правовідносин, спричинених юридичним фактом - екологічним адміністративним правопорушенням, І.А. Куян виділяє прості правопорушення (виникають у зв'язку з вчиненням адміністративного правопорушення і закінчуються, як правило, реалізацією адміністративної санкції); дозвільні (ліцензійні) (правопорушення, пов'язанні з веденням екологічно значущої діяльності з порушенням умов дозволів на використання природних ресурсів); функціональні (пов'язанні з невиконанням конкретних обов'язків, які є змістом діяльності чи входять до компетенції посадової особи); договірні (Куян, 2001: 2008).

Класифікацію адміністративних правопорушень можна зробити через їх розмежування за нормативним актом, яким встановлюється адміністративна відповідальність: правопорушення, відповідальність за які передбачена КУпАП, та правопорушення, відповідальність за які передбачена іншими нормативними актами. За ступенем суспільної шкідливості: правопорушення підвищеного ступеня суспільної шкідливості; правопорушення незначної суспільної шкідливості; не злісні порушення первісного характеру.

За характером санкцій: екологічні адміністративні правопорушення, за скоєння яких передбачено накладення штрафу; екологічні адміністративні правопорушення, за скоєння яких передбачено вилучення об'єктів правопорушення; екологічні адміністративні правопорушення, за скоєння яких передбачено позбавлення права займатися спеціальною діяльністю; екологічні адміністративні правопорушення, за скоєння яких передбачено конфіскація знарядь правопорушення;

екологічні адміністративні правопорушення, за скоєння яких передбачено обмеження, зупинення, припинення діяльності чи експлуатації об'єктів.

За складом адміністративних екологічних проступків: екологічні адміністративні правопорушення з матеріальними та формальними складами. За критерієм класифікації екологічних адміністративних правопорушень є орган, уповноважений притягувати до адміністративної відповідальності: екологічні адміністративні правопорушення, які розглядаються: адміністративними комісіями; органами Національної поліції, органами державних інспекцій та іншими уповноваженими законом органами (посадовими особами); судами (суддями).

З урахуванням суб'єктного складу можна виокремити три види екологічних правопорушень: 1) вчинені власниками природних ресурсів; 2) вчинені природокористувачами; 3) вчинені особами, які не є власниками природних ресурсів або природокористувачами.

Таким чином, ми можемо класифікувати адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища за допомогою: об'єкта посягання; розмежування за нормативним актом, яким встановлюється адміністративна відповідальність; за ступенем суспільної шкідливості; за характером санкцій, за складом екологічних адміністративних правопорушень; органу, який уповноважений притягувати до адміністративної відповідальності; суб'єктного складу.

Причини та умови здійснення екологічних правопорушень можна поділити на дві групи суб'єктивні (тобто обставини, які виникають в особі бажання їх вчинити) та об'єктивні, до яких належать негативні наслідки

для природи деяких досягнень науки і техніки тощо.

Серед основних об'єктивних причин, що породжують такі правопорушення, ми можемо виділити: соціальні (недоліки правового виховання, непоінформованість населення щодо вимог чинного законодавства), організаційні (наприклад, безконтрольність у використанні земель), економічні (відсутність належної матеріальної зацікавленості в раціональному використанні природокористуванні) і юридичні (наявність прогалин у законодавстві, незастосування заходів правового впливу до правопорушників) характеру. Суб'єктивно обумовлюють учинення правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища - правовий нігілізм; низький рівень екологічної культури; прагнення окремих осіб до нехтування екологічними нормативами заради збільшення виробництва та отримання прибутку; несвоєчасність виявлення та реагування на екологічні правопорушення правоохоронними і контролюючими органами, їх корумпованість тощо. Основною причиною таких правопорушень є прогалини в екологічній правосвідомості громадян і посадових осіб (коли особа вважає природні ресурси невичерпними і переоцінює здатності природи до самовідновлення), байдужість до долі природи та бажання поживитися за її рахунок і т.д.

У переважній більшості правопорушення в екологічній сфері здійснюються з корисливих мотивів (корисливий, економічний мотив безпосередньо не є причиною правопорушення, але створює умови для формування дефектної психології та анти соціальності).

На нашу думку, одними з головних умов вчинення адміністративних

екологічних проступків є низький рівень фінансування природоохоронних заходів та служб, неузгодженість в роботі уповноважених органів, відсутність ефективного механізму участі громадськості в боротьбі з екологічними правопорушеннями, недостатнє застосування заходів відповідальності щодо винних осіб та ін.

Трапляються випадки коли причини та умови вчинення адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища можуть бути виявлені одразу. У такому разі працівники правоохоронних органів мають своєчасно на них відреагувати. В іншому випадку причини та умови можна виявити, лише розкрити правопорушення. Тому працівникам правоохоронних органів, які здійснюють боротьбу з екологічними правопорушеннями, необхідно про це пам'ятати й організовувати свою роботу з розкриття правопорушень природоохоронного законодавства виходячи з конкретних умов правопорушень. Домінуючою причиною порушень природоохоронного законодавства, як свідчить практика, є конкретні мотиви (наприклад незаконне вирубування хвойних дерев напередодні новорічних свят).

Н.М. Нестеренко основні причини вчинення екологічних правопорушень поділяє на три групи: соціальні (економічні, психологічні, культурологічні); організаційно-правові; технологічні. Причинами вчинення соціальних правопорушень є низька екологічна культура населення та автор наголошує на тому, що природні багатства є невичерпним джерелом доходів, тому їх використання й охорона не мають потреби в державно-правовому регулюванні (Нестеренко, 2011: 20)

Л.П. Коваленко виділяє такі причини й умови вчинення правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища: обставини організаційного й економічного характеру; недоліки у правовому регулюванні діяльності адміністративно-природоохоронних органів; упущення в роботі органів, які виявляють і розглядають справи про адміністративні правопорушення; недоліки в механізмі провадження у справах про адміністративні правопорушення; недостатня оперативність провадження у справах про адміністративні правопорушення; слабкий виховний вплив процедури розгляду справ і винесених постанов про накладення адміністративного стягнення; незабезпечення реальності виконання постанов; неадекватність накладеного стягнення здійсненому правопорушенню; відсутність стабільності й послідовності адміністративної карної практики; незнання суб'єктами застосування законодавства про адміністративні правопорушення; низький авторитет правозастосовуючих органів (це виявляється в недостатньому числі добровільного виконання постанов, ухиленні від виконання); п'янство і наркоманія та ін. (Коваленко, 2003: 181–196).

Аналіз юридичної літератури, присвяченої проблемам екології, свідчить, що науковці у більшості під адміністративно правовими засобами, спрямованими на боротьбу з порушеннями природоохоронних норм, розуміють заходи адміністративного попередження, заходи адміністративного припинення та адміністративні стягнення.

Заходи адміністративного попередження – це визначені нормами адміністративного права способи офіційного фізичного або психологічного

впливу уповноважених державних органів, а у деяких випадках і громадських організацій, на фізичних та юридичних осіб у вигляді особистих, майнових, організаційних обмежень їх прав, свобод та інтересів задля попередження, виявлення протиправних діянь, забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, попередження та локалізації наслідків надзвичайних ситуацій.

Особливістю цих заходів є те, що вони: а) застосовуються за умови відсутності протиправного діяння; б) застосовуються з метою запобігання, виявлення протиправних діянь, забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, а також запобігання надзвичайних ситуацій (Коломоєць, 2008: 124).

Основними цілями запобігання адміністративним правопорушенням є такі: обмеження дії негативних соціальних явищ та процесів, які є причинами та умовами вчинення адміністративних правопорушень; виховання громадян у дусі неухильного додержання вимог законності, формування високого рівня правової культури; вплив на осіб, які належать до групи ризику щодо вчинення ними адміністративних правопорушень з метою зниження вірогідності вчинення ними протиправних діянь.

Ще одним адміністративним заходом у сфері екології є переконання. Формами переконання виступають: правове виховання; постійне інформування населення про зміни у законодавстві; індивідуальна та масова виховна робота; соціальна реклама; заохочення та стимулювання; інструктаж власників або уповноважених ними органів підприємств, установ, організацій та громадян і суб'єктів підприємницької діяльно-

сті, які зобов'язані забезпечувати переробку, утилізацію та своєчасне вивезення відходів, що забруднюють навколишнє середовище. Профілактика екологічних правопорушень належить до заходів забезпечення екологічної безпеки, що є сукупністю визначених законодавцем засобів, які застосовуються спеціально уповноваженими органами у встановленому процесуальному порядку з метою забезпечення екологічної безпеки (Безсмертний, 1997: 19).

До профілактичних заходів, у сфері охорони навколишнього середовища, ми можемо віднести: регулювання умов проектування, будівництва та реконструкції підприємств та інших об'єктів, які впливають або можуть впливати на стан довкілля; стандартизація і нормування в галузі охорони довкілля; заходи стосовно дотримання вимог щодо охорони навколишнього середовища під час впровадження відкриттів, винаходів, корисних моделей, промислових зразків, раціоналізаторських пропозицій, застосування нової техніки, імпортного устаткування, технологій і систем тощо.

Вивчення практики профілактичної діяльності поліції у сфері екологічної безпеки свідчить, що найчастіше застосовується: адміністративне затримання; особистий огляд; конфіскація незаконно добутого та знарядь правопорушення; складання протоколу та інших важливих правових документів.

Метою адміністративного затримання порушників правил природоохоронного законодавства є припинення їх протиправної поведінки та застосування необхідних заходів для притягнення винних до адміністративної відповідальності. Так, при

вчиненні лісових правопорушень, правил полювання, рибальства та інших порушень законодавства про охорону та використання тваринного світу, якщо особу правопорушника неможливо встановити на місці правопорушення, працівники зазначених відомств, метою складання протоколу, можуть затримувати таких осіб та доставляти їх у поліцію або приміщення місцевих органів влади.

У сфері охорони навколишнього природного середовища адміністративний примус прийнято визначати як метод впливу багаточисленним, спеціально на те уповноваженими органами (посадовими особами) на поведінку суб'єктів, що полягає у встановлених адміністративно правовими нормами негативних наслідків особистого чи організаційного характеру, які спрямовані на виправлення та перевиховання правопорушників, а також попередження настання шкідливих наслідків для навколишнього середовища і здоров'я людей (Мельник, 2002: 211).

Адміністративно запобіжні заходи в системі заходів адміністративного примусу займають самостійне місце, що обумовлене виконанням ними правоохоронних функцій та власною профілактичною спрямованістю. На відміну від заходів адміністративного припинення вони не переривають безпосередньо правопорушення, а попереджують, відвертають його вчинення (Комзюк, 2002: 345).

Отже, до адміністративних правових засобів для попередження адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища крім встановлення правових норм, правил, нормативів і стандартів, належать: державний контроль за охороною навколишнього середовища; заходи переконання; заходи

адміністративного примусу, що застосовуються з метою попередження, припинення правопорушень в галузі охорони навколишнього природного середовища та притягнення винних до адміністративної відповідальності, а також відновлювальні заходи.

Розглядаючи сучасні дослідження, ми можемо зробити висновок, що найбільшими проблемними питаннями для створення ефективного механізму охорони навколишнього середовища виступають: мале інформаційне забезпечення, невідповідності сучасному законодавству, недостатній рівень фінансування екологічних програми, розвиток інноваційних технологій. Найважливішими напрямками розвитку людських відносин і навколишнього середовища в розвинених країнах є використання правового, науково обґрунтованого підходу, формування «екологічної свідомості» громадян, створення громадського екологічного руху, збереження або повернення державної власності на природні ресурси (Драган, 2011).

Висновки і перспективи.

Отже, підводячи підсумки даного наукового дослідження, варто зазначити, що адміністративному правопорушенню у сфері охорони навколишнього природного середовища притаманні такі загально-правові ознаки: це дія чи бездіяльність, тобто діяння, а не думки, бажання чи інші аналогічні прояви психічної діяльності людей; антигромадська спрямованість (цю ознаку дехто ототожнює із суспільною небезпекою або суспільною шкідливістю); протиправність зазначеного діяння, що завжди посягає на загальнообов'язкові правила, встановлені певним нормативним

актом; винуватість (таке діяння, як прояв волі та свідомості особи, має бути завжди винним, тобто вчиненим умисно або з необережності); адміністративна караність – протиправне, винне діяння буде визнано адміністративним правопорушенням лише тоді, коли за його вчинення законодавством передбачено адміністративну відповідальність.

Щодо особливостей складу екологічних правопорушень, то вони складаються з: об'єкта – суспільні відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища; суб'єкта – фізична осудна особа віком 16 років; об'єктивної сторони – протиправна поведінки, заподіяння шкоди навколишньому середовищі чи порушення законних прав суб'єктів екологічного права; причинно-наслідковий зв'язок між протиправною поведінкою особи і заподіяною шкодою, суб'єктивної сторони – вина, мотив та мета вчинення правопорушення.

Відносно причин та умов здійснення екологічних правопорушень їх можна поділити на дві групи: об'єктивні та суб'єктивні. Серед основних об'єктивних причин, що породжують такі правопорушення, ми можемо виділити: соціальні, організаційні, економічні і юридичні. Суб'єктивно обумовлюють учинення правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища – правовий нігілізм; низький рівень екологічної культури; прагнення окремих осіб до нехтування екологічними нормативами заради збільшення виробництва та отримання прибутку; несвоєчасність виявлення та реагування на екологічні правопорушення правоохоронними і контролюючими органами тощо.

Серед основних механізмів попередження адміністративних право-

порушень у сфері екології, застосовуються наступні заходи: державний контроль за охороною навколишнього середовища; заходи переконання; заходи адміністративного примусу, що застосовуються з метою попередження, припинення правопорушень в галузі охорони навколишнього природного середовища та притягнення винних до адміністративної відповідальності, а також відновлювальні заходи.

Список використаних джерел

1. Алфьоров С.М., Ващенко С.В., Долгополова М.М., Купін А.П. Адміністративне право. Загальна частина: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 216 с.
2. Заржицький О.С. Актуальні проблеми правового забезпечення екологічної політики України (теоретичні аспекти): монографія. Дніпро: Національний гірничий університет, 2012. 99 с.
3. Костицький В.В. Десять тез про юридичну відповідальність за екологічні правопорушення (Третя «опора» міжнародно-правового екологічного імперативу). URL: <http://www.kostytsky.com.ua> (дата звернення: 22.07.2021 р.).
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1–212-21): Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-Х. База даних «Законодавство України» Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 22.07.2021 р.).
5. Галунько В.В., Курило В.І., Короєд С.О. Адміністративне право України. Т.1. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / за ред. проф. В.В. Галунька. Херсон: Грінь Д.С. 2015. 272 с.
6. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення: навч. посіб. / Т.К. Оверковська, Н.М. Опольська; Вінн. нац. аграр. ун-т. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2020. 252 с.
7. Завальний В.М. Адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення – проблемні питання. Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів. Адміністративне право і процес Сумського НАУ (5–21.04.2005 р.). Суми, 2005. С. 385.
8. Куян І.А. Адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2001. 208 с.
9. Нестеренко Н.М. Адміністративно-правові засади реалізації екологічної функції держави: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2011. 20 с.
10. Коваленко Л.П. Адміністративно-правові заходи охорони навколишнього природного середовища: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2003. 196 с.
11. Адміністративне право України: підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф. Т.О. Коломоець. Київ: «Істина», 2008. 124 с.
12. Безсмертний Є.О. Адміністративно-запобіжні заходи, що застосовуються органами внутрішніх справ: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 1997. 19 с.
13. Мельник Р.С. Забезпечення законності застосування заходів адміністративного примусу, не пов'язаних з відповідальністю: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2002. 211 с.
14. Комзюк А.Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації: монографія / за заг. ред. О.М. Бандурки. Харків: Вид-во Нац. уні-ту внутр. справ, 2002. 345 с.
15. Драган О.І. Аналіз зарубіжного досвіду інвестиційно-інноваційного забезпечення державної екологічної. Наукові розвідки з державного та муніципального управління. Зб. наук. праць. Київ, 2011. № 2. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua> (дата звернення: 22.07.2021 р.).

References

1. Alforov, S.M., Vashchenko, S.V., Dolhopolova, M.M. & Kupin, A.P. (2011). *Administrativne pravo. Zahalna chastyna* [Administrative Law. The general part]. Kyiv: Tsentр uchbovoi literatury, 216 (in Ukrainian).
2. Zarzhytskyi, O.S. (2012). Aktualni problemy pravovoho zabezpechennia ekolohichnoi polityky Ukrainy (teoretychni aspekty) [Current issues of legal support of environmental policy of Ukraine (theoretical aspects)]. Dnipro: Natsionalnyi hirnychiy universytet, 99 (in Ukrainian).
3. Kostytskyi, V.V. Desiat tez pro yurydychnu vidpovidalnist za ekolohichni pravoporushennia (Tretia «opora» mizhnarodno-pravovoho ekolohichnogo imperatyvu) [Ten theses on legal liability for environmental offenses (The third «support» of the international legal environmental imperative)]. Available at: <http://www.kostytsky.com.ua> (in Ukrainian).
4. Kodeks Ukrainy pro administrativni pravoporushennia (statti 1–212-21) [Code of Ukraine on Administrative Offenses] (1984): Zakon Ukrainy 07.12.1984 № 8073-X. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (in Ukrainian).
5. Halunko, V.V., Kurylo, V.I. & Koroied, S.O. (2015). *Administrativne pravo Ukrainy. T.1. Zahalne administrativne pravo* [Administrative law of Ukraine. Vol.1. General administrative law] / za red. prof. V.V., Halunka. Kherson, 272 (in Ukrainian).
6. Iurydychna vidpovidalnist za ekolohichni pravoporushennia [Legal liability for environmental offenses] (2020) / T.K., Overkovska & N.M., Opolska; Vinn. nats. ahrar. un-t. Vinnytsia, 252 (in Ukrainian).
7. Zavalnyi, V.M. (2005). *Administrativna vidpovidalnist za ekolohichni pravoporushennia – problemni pytannia* [Administrative liability for environmental offenses is a problematic issue]. Materialy naukovo-praktychnoi konferentsii vykladachiv, aspirantiv ta studentiv. Administrativne pravo i protses Sumskoho NAU (5–21.04.2005). Sumy, 385 (in Ukrainian).
8. Kuian, I.A. (2001). *Administrativna vidpovidalnist za ekolohichni pravoporushennia* [Administrative liability for environmental offenses]. Kyiv, 208 (in Ukrainian).
9. Nesterenko, N.M. (2011). *Administrativno-pravovi zasady realizatsii ekolohichnoi funktsii derzhavy* [Administrative and legal bases of realization of ecological function of the state]. Kyiv, 20 (in Ukrainian).
10. Kovalenko, L.P. (2003). *Administrativno-pravovi zakhody okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha* [Administrative and legal measures for environmental protection]. Kharkiv, 196 (in Ukrainian).
11. *Administrativne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine] (2008) / Za zah.red. T.O., Kolomoiets. Kyiv, 124 (in Ukrainian).
12. Bezsmertnyi, Ye.O. (1997). *Administrativno-zapobizhni zakhody, shcho zastosovuiutsia orhanamy vnutrishnikhsprav* [Administrative precautionary measures applied by law enforcement agencies]. Kharkiv, 19 (in Ukrainian).
13. Melnyk, R.S. (2002). *Zabezpechennia zakonnosti zastosuvannia zakhodiv administrativnogo prymusu, ne poviazanykh z vidpovidalnistiu* [Ensuring the legality of non-liability administrative coercion]. Kharkiv, 211 (in Ukrainian).
14. Komziuk, A.T. (2002). *Zakhody administrativnogo prymusu v pravookhoronni diialnosti militsii: poniattia, vydy ta orhanizatsiino-pravovi pytannia realizatsii* [Measures of administrative coercion in law enforcement activities of the police: concepts, types and organizational and legal issues of implementation]. Kharkiv: Vydvo Nats. unytnuvntr. sprav, 345 (in Ukrainian).
15. Drahan, O.I. (2011). *Analiz zarubizhnogo dosvidu investytsiino-innovatsiynoho zabezpechennia derzhavnoi ekolohichnoi. Naukovi rozvidky z derzhavnogo ta munitsypalnogo upravlinnia* [Analysis of foreign

experience of investment and innovation support of the state ecological. Scientific intelligence in state and municipal ad-

ministration]. Kyiv, 2. Available at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nrzd/2011_2/7.pdf. (in Ukrainian).

S.O. Kidalov & V.M. Snizhna (2021). ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY FOR OFFENSE IN THE FIELD OF ENVIRONMENTAL PROTECTION.

Law. Human. Environment, 12(3): 119-130. <https://doi.org/10.31548/law2021.03.015>

Summary. *The scientific work investigates the features of administrative liability for offenses in the field of environmental protection. A classification of administrative offenses in the field of environmental protection has been formed, where the most common method is classification by object of encroachment.*

A study of the composition of administrative offenses in the field of environmental protection. In particular, it is determined that the composition of environmental offenses consists of: object – public relations in the field of environmental protection; subject – a natural sane person aged 16 years; objective side – illegal behavior, causing harm to the environment or violation of legal rights of subjects of environmental law; the causal link between the wrongful conduct of a person and the harm caused, the subjective side – guilt, motive and purpose of the offense.

The issues, essence, features and types of measures of administrative coercion in the field of nature protection, the system and types of administrative penalties, the causes and conditions of committing offenses in the field of ecology are studied. In particular, it is determined that the causes and conditions of environmental offenses can be divided into two groups: subjective (is circumstances that arise in a person's desire to commit them) and objective, which include negative consequences for the nature of some achievements of science and technology.

In addition, the scientific article attempts to analyze the main mechanisms of prevention of administrative offenses in this area and on the basis of this analysis, the authors provide their own conclusions on improving the administrative and legal mechanism of environmental protection. Also, it is determined that the administrative remedies for the prevention of administrative offenses in the field of environmental protection in addition to the establishment of legal norms, rules, regulations and standards include: state control over environmental protection; persuasion measures; measures of administrative coercion applied for the purpose of prevention, cessation of offenses in the field of environmental protection and bringing the perpetrators to administrative responsibility, as well as remedial measures.

It is proved that to improve the administrative and legal mechanism in the field of ecology, our state should introduce: the use of legal, scientifically sound approach, a system of assistance to enterprises in the field of environmental modernization of production, adoption of the «polluter pays» principle, training and retraining of civil servants, environmental sphere.

Keywords: *administrative offenses, environmental protection, administrative and legal mechanism, composition of administrative offenses, administrative coercion, administrative and legal measures*